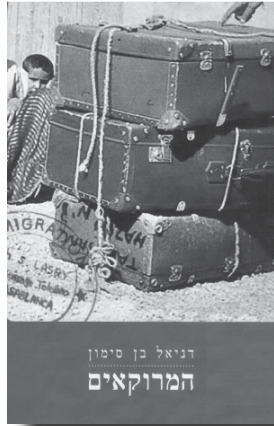

כל עולה הוא עולם

דניאל בן סימון: **המרוקאים, הוצאת כרמל 2016, 223 עמ'**

סיפור העלייה לישראל בכלל ושל העולים ממרוקו והעולם הערבי והמוסלמי בפרט, התעצם בשל העובדה כי נתח נכבד מהיהודים שמצאו את דרכם אל המדינה הצעירה, השתייך בה בעת לאותן קטגוריות, שלמעשה ייצגו התנגשות חריפה בין אינטרסים וכן תחרות נואשת על משאבים: הקטגוריה האחת היתה של המוני העולים, שהגיעו וחיו פה תוך מלחמת קיום, מצוקות אובייקטיביות וסובייקטיביות שנבעו מתלאות

העלייה-ההגירה, מקשיים ביטחוניים וכלכליים, ממצוקות רגשיות קשות בעטיה של השואה, ושל דיכוי ורדיפות במרחבי העולם השונים, כולל חלק ממדינות ערב (לוב, עיראק, מצרים ואחרות); ובה בעת, הקטגוריה השנייה (של אלו שהקדימו אותם), שבואם ההמוני של עולים שנוקקו גם כן נואשות לסיוע מידי של המדינה, ניתן לעתים על חשבונם. כמה תעצומות נפש והקרבה אישית נדרשו מכל העולים לישראל באשר הם. אולם המיקוד בסקירה זו הוא על העלייה ממרוקו והספר מוקדש לדיון בהם ובדגש על ילדים ונערים שגלחו מבתי הוריהם ובהסכמתם והועלו לארץ כבודדים (מפעל "עליית הנוער") - תופעה שבן סימון מייצג אותה.

הספר מטלטל כי הוא מעמיד בפני הקורא מראה, המאלצת אותו לראות ולעכל מציאות שלא הכרנו או שהעדפנו להרחיק, אך היא סירבה להיעלם ממחוזותינו. כרבע מיליון עולים הגיעו לישראל ממרוקו - הקהילה היהודית הגדולה ביותר שחיה בעולם המוסלמי המזרח תיכוני. מזוודות העור הענקיות בגודלן המוצננות על כריכת הספר והחותמת העגולה והסגולה שבה בולטות המילים "הגירה" ו"קובלנקה" המעטרת את הצילום המכמר בצבעי חום חלודתי (עיצוב העטיפה נאי סגל), מאירות היטב את גל העלייה האדיר הזה, על כשלו אך גם על השיגוי, ובהקשר זה - הסיפור של בן סימון מייצג הישג מרשים.

הספר הוא אוטוביוגרפיה של דניאל בן סימון, המוכר לקהל הקוראים כסופר, עיתונאי וחבר כנסת לשעבר. בין ספריו המוכרים, בולטים **ארץ אחרת**, **אפלה בדדם** ו**נשיכה צרפתי**. (את זה האחרון, המתמקד בהרדת יהודי צרפת, שרובם היגרו אליה ממרחבי צפון אפריקה, המוכר גם כמגרב, ושעדיין מיטלטלים בדילמות הנוגעות לעלייה-הגירה, צירפתי לאור חשיבותו לתוכנית הקורס על עלייה-הגירה שאני מלמדת באוניברסיטה). למעשה, נושאי עלייה, הגירה וקשיי החיים בפריפריה של מדינת ישראל, שאליה נשלחו - גם - עולים רבים ממרוקו - שזורים כחוט השני בכל ספריו של בן סימון.

הספר **המרוקאים** נפתח בפרישת מניפת העלייה האישית של בן סימון, כשני עשורים לאחר גלי העלייה הקודמים ממרוקו, שקיבלה את עצמאותה לאחר סיום השלטון הקולוניאלי הצרפתי ב-1956.

סיפור עלייתו לארץ, כשלוש-עשרה שנים מאוחר יותר, אינו מייצג את חלק הארי של עלייה זו, שגליה העיקריים הגיעו "לחופי הארץ" בשנות החמישים. הנער נפרד לא רק מארצו אלא גם ממשפחתו ומשגרת חייו והוטל באחת אל מציאות חיים שונה ומושונה לו, ללא הכנה קודמת, אך עם פוטנציאל הסתגלות וכישורים אישיים מיטביים, שסייעו לו להיחלץ ממערבולת הקשיים ושפשוו לו לשחות אל פסגות

מרשימות. מעמד הפרידה מהוריו ומארבעה אחיו שנותרו בבית, מצמרר ביושב הרגשי הנלווה אליו, שמשקף אולי הלם וחרדה מן הלא נודע: "איני זוכר חיבוק ואיני זוכר נשיקה ואיני זוכר דמעה. לא חשתי התרגשות מיוחדת... המתנו אחותי ואני, בסלון הבית לבואו של השליח. שתי מזוודות קטנות [ההדגשה שלי - י.ר.] חיכו לנו ליד הדלת, יחד עם סנדוויץ' לדרך..." מזוודות קטנות בסיפור האישי, מזוודות גדולות על כריכת הספר, לייצוג כלל יהודי-מרוקו.

על רקע תיאור בעיותיהם ומצוקותיהם של העולים ממרוקו (הספר אינו דן בסיפורי הצלחות ובהשתלבות רבת ההישגים של לא מעט מעולי מרוקו), בולט סיפור הצלחתו של בן סימון אך גם מחירה. רבים ואולי רבים מדי מן העולים - ולא רק ממרוקו - חווים התרסקות של ביתם הקודם לטובת ההתאמה לביתם החדש. אלא **שהמרוקאים** כפי שעולה גם משמו, אינו דן בחוויות העלייה של יהודים מתפוצות אחרות בעולם הערבי-המוסלמי, האפריקאי, האירופאי והאמריקאי ואינו מאפשר שיח רחב יותר בממד משווה של העליות מן העולם המזרח תיכוני או האירופי. עם זאת, זוהי בחירה מושכלת, מאחר שממילא אין יכולת לקיים דיון מעמיק ומשווה במסגרת של ספר בהיקף ידידותי לקורא (ולמוציא לאור). כמו כן, ספר זה אינו מתיימר לנהל דיון בעל אופי אקדמי-ניתוחי אלא להאיר תמונת מצב ולהניע דיון על מכלול היבטיה, ועל כך יבורך מחברו.

עניין נוסף: יש לזכור שבן סימון אינו מייצג את המוני העולים ממרוקו וסיפורו המדהים הוא בראש ובראשונה סיפורו האישי. בכלל, כל קבוצת עולים שהגיעה מארץ/מדינה כזו או אחרת לארץ, חרף קווי דמיון כאלה ואחרים, אינה עשויה מקשה אחת. כל עולה הוא קודם כל עולם בפני עצמו. את המסר החשוב הזה העביר בן סימון באופן ברור. בן סימון מציג תובנות חדות כתער על חיי הקהילה המרוקאית בארץ, על מקומה בחברה הישראלית ועל המחיר שלדעתו היא גבתה מן העולים, ובה בעת הוא מציג גם תובנות על החברה הישראלית, על המערכת הפוליטית בארץ ואף מאיר את עולם התקשורת הישראלי. יותר מכל - **המרוקאים** הנו סיפור הצלחתו האישית של דניאל בן סימון, שפילס לו בכישרון השתלבות והתקדמות יוצא דופן את דרכו בישראל.